

## IZHAJA VSAKI DAN

Ob nedeljah in praznikih ob 5., ob ponedeljkih ob 9. zjutraj. Posamične štev. se prodajajo po 3 nvč. (6 stot.) v mnogih tabakarnah v Trstu in okolici, Gorici, Kranju, St. Petru, Postojni, Sežani, Nabrežini, Sv. Luciji, Tolminu, Ajdovščini, Dornbergu itd. Zastarele štev. po 5 nvč. (10 stot.).

**OGLASI SE RAČUNAJO NA MILIMETRE** v širokosti 1 kolone. CENE: Trgovinske in obrtne oglase po 8 st. mm, omaritice, zahvale, poslanice, oglase denarnih zavodov po 20 st. mm. Za oglase v tekstu lista do 5 vrst 20 K, vsaka nedeljska vrsta K 2. Mali oglasi po 3 stot. beseda, najmanj pa 40 stot. Oglase sprejema Inzeratni oddelek uprave „Edinosti“. — Plačuje se izključno le upravi „Edinosti“.

## Edinost

Glasilo političnega društva „Edinost“ za Primorsko.

V edinosti je moč!

## NAROČNINA ZNAŠA

za vse leto 24 K, pol leta 12 K, 3 mesece 6 K; na naročbo brez dopolnilne naročnine, se uprava ne ozira.

Naročnina na nedeljsko izdajo „EDINOSTI“ stane: cele leto K 5.20, pol leta 2.60.

Vsi dopisi naj se pošiljajo na uredništvo lista. Nepravilna pisma se ne sprejemajo in rokopiši se ne vračajo.

Naročnino, oglase in reklamacije je potrebno na upravo lista.

UREDNIŠTVO: ulica Giorgio Galatti 13 (Narodni dom)

Izdajatelj in odgovorni urednik ŠTEFAN GODINA. Lastnik konsorcijski lista „Edinost“. — Tiskarna konsorcijska lista „Edinost“ v Trstu, ul. Giorgio Galatti št. 18.

Poštno-hranilnični račun št. 841-652. TELEFON št. 11-57.

## „Narodna delavska organizacija“

vabi na

## velik protest. shod

ki se bo vršil

danes dne 25. novembra 1909

ob 8. uri zvečer

v gled. dvorani „Nar. doma“.

DNEVNI RED:

## Usoda Lloydovega arsenala in delavstvo.

DELAČI! Prihitite v četrtek na shod. Nameravana opustitev ali premestitev arsenala bi pomenjala pogubo za tisoče tržaških delavcev in njih družin. Naš protest naj bo temu primeren!

Odbor N. D. O.

## Politično društvo „EDINOST“

sklicuje

## javen shod

za nedeljo dne 28. novembra t. l.

ob 10. uri predpoludne.

v gledališčni dvorani „Narodn. doma“.

DNEVNI RED:

## Naše zahteve na polju ljudskega in srednjega šolstva.

SLOVENC! Trsta in okolice! Udeležite se tega vevlačnega shoda v čim večem številu.

## ODBOR

POLITIČ. DRUŠTVO EDINOST.

## BRZOJAVNE VESTI.

## Interpelacija dra. Rybářa radi Lloydovega arsenala.

DUNAJ 24. Poslanec dr. Rybář je v današnji seji zbornice poslancev uložil interpelacijo radi namerovane prodaje in premestitve Lloydovega arsenala in Trsta.

## Državni zbor.

DUNAJ 24. Državni zbor se je danes ob 2 uri popoldne zopet stal po večtedenski pavzi. Ko so prišli v dvorano člani vlade so jih češki radikali vprašali z dolgotrajnimi sovražnimi poklici. Posl. Pittacco je položil zmobjubo. Po rešitvi formalij je zbornica vsprejela predlog posl. Kuranda, naj se izvoli ovek, ki bo proučeval in se posvetoval o vprašanju, tičečih se medobnih gospodarskih trgovinskih in prometnih odnošajev med deželami Avstrije in Ogrske. Zbornica je nato pridela razpravo o nujnih predlogih glede varstva manjšin in enakih narodnih vprašanj.

Vlada je predložila šestmesečni provizorični proračun, rekutni kontingent in krošnjarske predlog.

Utemljujeva močnost glede varstva manjšin, je izjavil dr. Kramar, da leže politični razlogi na eni strani v načinu, kakor se postopa s Čehi na Dunaju, načinu, ki se ne da kvalificirati, a na drugi strani v državo uničujočih razmerah v jugoslovanskih deželah. Plemiziral je podoben proti govoru, ki ga je imel ministerki predsednik v gospodski zbornici. Očital je vladi pristranost v prilog Nemcev pri imenovanju uradnikov. Izjavil je, da Čehi ne bodo dopustili raztrgati svoje kraljevstvo z nameravano razdelitvijo po okrožjih. Ne puste se otrasti niti z grožnjami proti parlamentu. Tudi ne gre, da se vleče krono v strankarsko borbo v prilog vlade.

Zvezo z Nemčijo naj se tako uredi, da jo bo slovenski večini mogoče prenesti. Ko bi bili Čehi veleizdajniki, kakor se jih nazivlja, bi oni morda gledali to politiko, ki tira državo v katastrofo. On pa upa še vedno, da se bodo slovenski narodi Avstrije dobro počutili in prišli do svojih pravic. Zato pa je treba opustiti sistem, ki je naprjen proti slovenski večini. Edin politični čin, ki ga more napraviti Bennerthov kabinet, je, da se umakne drugemu kabinetu, ki beži od vsami narodi in ne proti slov. večini. (Žvahnjo odobravanje).

Nato sta utemeljevala dra. Rusina svoja nuna predloga, zadevajoča rusinska narodna vprašanja.

Na to je predlagal posl. Pergelt nujni predlog, da se izroči s ikovni zakon brez prvega čitanja odseku. Govornik je izjavil, da treba jezikovno vprašanje pri državnih uradih enkrat rešiti zakonitim putem. Treba napraviti enkrat poskus, da se pride do neke srednje črt. Hteli smo enako pravico za sebe in Čeha. Hteli smo na ostali gospodari v svojem ozemlju. Govornik se zavzema za nemščino kot posredovalni jezik med posameznimi narodi. Upeljava okrožih vlad mu se vid primerno sredstvo za zboljšanje uprave na Češkem. Konkretno razpravljanje jezikovnih zakonov bi dovedlo do želenega zboljšanja med Nemci in Čehi, pri čemur bi zamogel priti do miru jezikovni prepri, ki razjeda parlament in državo. Na to je bila razprava prekinjena. Prilodnja seja jutri.

## Seja klubovih načelnikov.

DUNAJ 24. V današnji konferenci je predsednik Pattai med živahnim ob bravanjem zbral posl. Gombinškega za njegova prizadevanja v prilog doseganja parlamenta. Vprašal je zastopnike Slovenske enote, da-li mislijo umakniti svoje predloge.

Dr. Šušteršič je izjavil, da včeraj ni bilo mogoče priti do zaključka, da bi svetoval strankam „Slovenske enote“ umakniti nujnih predlogov. Dr. Gombinški je izrazil nado, da pripomore splošna dobra volja vendar le do rednega delovanja.

Dr. Syvester je izjavil, da so nemške stranke odločno proti gospodarskemu § 14. t. r. store vse, da se on ogorči razpravljanje o zadržanem proračunu. Oni principijelno niso proti pogajanjem s „Slovensko enoto“, mara pa zahtevati brezpogojno prenehanje z obstrukcijo.

Dr. Lueger je izjavil, da bi „Slovenska enota“ z brezpogojno opustitvijo obstrukcije nič ne izgubila.

Dr. Adler je poudarjal, da bi način razpravljanja o nujnih predlogih takoj pokazal, če se gre za obstrukcijo, ali ne.

Dr. Lu g r predlaga, da se stavi na dnevni red prihodnje seje prvo čitanje proračunskega provizorija.

tudi svoje vrste naslada. Clovek je despot po naravi in je rad mučitelj. I vi radi mučite.

Pomnim, da me je ogledovala silno presunljivo in pozorno. Gotovo je izražal tedaj moj obraz vse moje nesmiselne in nelepe občutke. Spominjam se sedaj, da sva se tedaj res skoro dobesedno tako razgovarjala, kakor sem tu opisal. Moje oči so se zalile s krvjo. Na kraju ustnic se mi je strjevala pena. A gledé Schlangenbergu se še sedaj zaklinjam pri svoji časti, da bi strmoglavil bi celo, bodi, da bi rekla v šali ali s preziranjem, bodi, da bi pljunila pri tem name.

„Ne, zakaj, saj vam verujem,“ je rekla, toda tako, kakor zna le ona včasih reči, s takim porogom in hudobnostjo, s takim napuhom, da bi mi bilo, bogme, možno ubiti jo tisti hip.

In bila je res v nevarnosti. Nisem se zlagal prav nič, ko sem ji to povedal.

„Vi niste strahopetec?“ me je vprašala hipoma.

„Ne vem, morda sem. Ne vem... Že dolgo nisem mislil na to.“

„Ako bi vam rekla, ubijte tega človeka, ali bi ga ubili?“

Ministerki predsednik je zavrnil očitanja dr. Adlerja, kakor da bi vlada nameravala motiti pogajanja med strankami. Pridružuje se mnenju dr. Adlerja, da se pokaže že v par dneh, če se gre za resno razpravo onih zelo važnih predmetov, ali za obstrukcijo. Ako velja prvi slučaj, bi bilo mogoče priti do rešitve začasnega proračuna. Vlada da stori vse, da doseže ta cilj.

Potem ko je govoril še finančni minister Bilin-ki, je bila seja zaključena.

Poslanska zbornica bo danes razpravljala o nujnih predlogih za varstvo manjšin.

## Potrjen zakon o živinski kugi.

DUNAJ 24. Zakon glede uničenja in preprečenja živinskih kužnih bolezni, ki je bil sankcioniran dne 6. avg. t. l. bo te dni razglašen. V veljavo stopi zakon dne 1. januarja 1910. Istočasno izidejo navedbe, tičeče se izvedbe zakona, dalje nvela h zakonu o goveji kugi in nekatere druge navedbe, ki so s temi zakoni v zvezi.

## Poskušano zastrupljenje častnikov.

DUNAJ 24. Policija je doznala za dva nova slučajna poskušanja zastrupljenja. Preiskava ni dosedaj dovedla še do nikakih uspehov.

## Björnsonovo stajanje.

PARIZ 24. Stanje Björnsonovo se ni spremenilo na bolje. Hraniti ga morajo umetno, ker se stari pesnik ne more več sam hraniti.

## Iz Nizozemske zbornice.

HAAG 24. Včeraj je v zbornici prišla debata o proračunu. Posl. van der Welde je omenil afero bivšega ministra Kuyasa je radi reda predloženega nekemu Židu. Poslanec je rekel, da je on za to, da se odpravijo vsi redi, obdržijo naj se samo oni za inozemske diplomate.

## Božični položaj Finske.

PEIROGRAD 23. Ruski člani rusko-finske komisije so glede božičnega državnopravnega položaja Finske izdelali načrt, po katerem prijadajo državni zakonodajni sledeče točke in se potem takem odtegnejo kompetenci finskega deželnega zbora: Udeleževanje Finske na državnih izdatkih in davkih, vsajška dolžnost in vojni izdatki, pravice ruskih podanikov Finske, dolžba državnega jezika, izraževanje ruskih sodnihk sodeb, glavna načela sodnega in pravnega reda ter šolstva, načela društveno pravo, tiskovna zakonodaja, carinstvo, patentno varstvo in varstvo duševne lastnine, promet denarja in zlata, pošte, brzojavi in zrakoplovstvo, železnice v kolikor priha v poštev deželna bramba in promet z izozemstvom, paroplovni promet in pravice inozemcev v Finski.

## Bomba provzročila požar.

PARIZ 24. (Ag. Hava.) poroča iz Sao Paulo v Braziliji: Sinoči je nek anarhist vrnil bombu v neko neko prodajalnico v glavnem delu mesta. Eksplozija bombe je provzročila požar, ki priti uničiti glavni del mesta. Enajst oseb je bilo neko smrt.

## Šolski štrajh.

PARIZ 24. Iz Grenobla javljajo, da nočejo v La Muretti otroci več pohajati šole, ker se učitelji brani odtrgati neko šolsko knjigo, ki jo je šk f prepovedal.

## Poslanec ki je poneverjal denar svojih volilcev.

PARIZ 24. Včeraj je bil tu obsojen poslanec okraa Toulon. Ehrard, na 10 letno ječo in zubo časti, ker je poneveril denar, ki so mu ga izročili njegovi volilci.

„Koga?“

„Kogar jaz hočem.“

„Francoza?“

„Ne vprašajte, ampak odgovorite! Kogar zapovem. Hočem vedeti, da-li ste govorili resno to minuto.“

Tako resnobno in nestrpno je čakala odgovora, da mi je celo nekako čudno postalo.

„Ali mi poveste vendar, kaj se tu godi?“ sem zakričal. „Nemara se me celo bojite? Sam vidim ves tukajšnji nered! Vi ste pastorka tega izgubljenega in blaznega človeka, okuženega od strasti do tega vraga — Blanche; potem je še oni Francoz, ki tako skrivnostno upliva na vas, in sedaj mi stavite vrhu vsega tega še tako resno... vprašanje. Da bi vsaj vedel, za kaj gre; drugače znorim in naredim kako neumnost. Nemara se pa sramujete počastiti me s svojo odkritosrčnostjo? Ali se sploh morete sramovati pred menoj?“

„Jaz z vami ne govorim o tem. Vprašala sem vas in čakam odgovora.“

„Seveda ubijem,“ sem vskliknil, „kogarkoli ukazete! Ali pa boste mogli... ali mi to res zapoveste?“

## Nemiri na Koreji.

PETROGRAD 24. Iz Harbina semkaj došlo brzokake poročajo, da so po vsej Koreji izbruhnili resni nemiri. Japonci so baje mnogo plenitih korejskih rodbin vjeli in odpotali na Japonko.

## OGRSKA.

BUDIMPEŠTA 24. Danes je vprejel Justh 100 mož broječo deputacijo, kateri je rekel, da treba od Dunaja iziliti vse koncesije potom boja. Fran Košut da je v zvezi s tiskami, ki delajo na uničenje stranke neodvisnosti. Žalobog da ne vodim pravdo le s krono in dinavijo, ampak tudi z enim delom madjarstva, ki polga orožje, ne da bi se hotel dalje boriti.

## TURČIJA.

CARIGRAD 24. Vso minolo noč je razsajala tukaj silna nevihta z nalivi, točo in viharjem.

## Zrakoplovstvo.

CARIGRAD 24. Kakor poročajo listi, pride Bieriot dne 12. decembra semkaj s svojim aeroplanom in priredi več pletov.

## SRBIJA.

BELIGRAD 24. Položaj finančnega ministra Protića je omejen. Njegov naslednik postane baje vsučilščni profesor Radovanović.

## Srbska skupščina.

BELIGRAD 24. Maderadikalen posl. Radovanović opozarja v nekem vprašanju naučnega ministra, da Avstro-Ogrska kljub brezpogodbenemu stanju vendar-le uvaža blago v Srbijo, dotim ne izvaža Srbija nič v Avstrijo. Govornik zahteva, da se postavhe avtonomnega carinskega tarfa za blago iz Avstro-Ogrske, poviša na 200%.

Finančni minister Protić je odgovoril, da med Srbijo in Avstro-ogrske ne obstoji carinska vojna, ampak je brezprgdbeno stanje. Obljubil je, da predloži skupščini še v tem zasedanju zakonski načrt, s katerim bodo bolj varovane srbske koristi.

Dunaj 24. Uri je danes ob 4. uri popoldne guverner c. kr. priv. krdtoga zavoda za trgovino in industrije vitez Tausig.

Dunaj 24. „Fremdenblatt“ poroča z R ke, da je nadvojvoda Karol Stefan predal svojo jachto „Rovenska“ na Anglsko za 520.000 Kron.

Reka 24. Včeraj je razsajala tukaj silna burja, ki je ovirala promet. Po gorah je sněžilo.

Mali Lošinj 24. Poveljnik vojne mornarice grf Maticovec je v minoli noči dospel semkaj na jachti „Laetoma“ in je ob 2 uri pop. odpotoval dalje.

## S kongresa jugoslovanske socijalne demokracije.

Predsednik jim smo prinesli kratko poročilo o menf saječkim zborovanju, ki je tvorilo nekako cuverturo kongresa jugoslovanske socijalne demokracije v Ljubljani minule nedelje in ponedeljka.

Danes priščemo o tem zborovanju obširne poročilo.

Zastopki hrvatske socijalne demokracije je rekel, da ima kongres zgodovinski pomen. Tako se sdi tudi nam. K nreca jugoslovanske socijalne demokracije v Ljubljani prezeza daleč dosežanje enake kongrese: dokazuje,

„Mari si domišljujete, da se vas usmilim? Zapovem, sama pa ostanem na strani. Ali prenesete to? Toda ne, kako bi mogli! Vi bi seveda ubili na povelje, a potem bi prišli še mene ubiti, ker sem se osmelila zapovedati vam.“

Kakor da sem dobil udarec po glavi pri teh besedah. Sicer sem smatral tedaj njena vprašanja deloma za šalo, za izziivanje, da-si se je nekoliko preresno izrazila; vendar sem bil presenečen, da je tako jasno povedala, da me ima tako zelo v oblasti, da hoče vladati nad menoj, in da tako pravi: pojdi v pogubo, a jaz ostanem na strani. V teh besedah je bilo toliko cinizma in odkritosti, da je po mojem mnenju presegalo že vse meje. Torej, za koga me smatra potemtakem? To je že prestopilo meje suženjstva in ničnosti. Tako mnenje pa vznbuja v človeku ponos. In dasi je bil najin pogovor grd in neverjeten, mi je vendar srce vstrepotalo.

Naenkrat je prasnila v smeh. Sedela sva tedaj na klopi pred igrajočimi se otroci nasproti prostora, kjer so se ustavljale kočije in je izstopalo občinstvo v drevored pred vokalom.

(Pride še.)

## PODLISTEK

16

## IGRALEC.

## ROMAN. - IZ SPOMINOV MLADENIČA.

Baski spisal F. M. Dostojevskij. Poslovenil R. K.

Kako neumno klepetanje!“ je zakričala.

„Ne menim se za to, ali je neumno ali pametno,“ sem kriknil. „Čutim, da moram, ako ste vi poleg mene, govoriti brez konca, in jaz govorim. Vse samoljubje izgubljam v vaši prisotnosti, kar me pa malo briga.“

„Zakaj naj vas pustim skakati s Schlangenbergu?“ je rekla hladno in nekako posebno razžaljeno. „To je zame popolnoma brez koristi.“

„Imenitno!“ sem vskliknil, „name-noma ste rabili ta imenitni izraz „brez koristi“, da bi me upognila. V dno duše vam vidim. Brez koristi, pravite? Zabava je pač vedno koristna, a divja, brezpredelna oblast — bodisi nad muho — je

da pridobiva jugoslovanska ideja vedno več priistašev, da se tej ideji konečno ni mogla odtegniti niti socialna demokracija. Kongres dokazuje pa tudi, da se je v vrstah socialne demokracije izvršila velika evolucija v nazorih o narodnosti. Dočim so poprej sploh odklanjali pojem narodnosti, danes valed sile razmer koncesije preje, jednostačno negirano pojmu narodnosti. Na kongresu nismo več čuli navadnih zabavljic proti „narodojakarjem“. Ta je bilo le govora o buržoaziji, Narodnemu momentu so dajali koncesije, kakor nih bi bili pred letom dni zastopniki pričakovali. Odkrito bodi povedano, da nas ta evolucija v mišljenju socialne demokracije veseli. Veseli nas, ker so se naši jugoslovanski socialni demokratje začeli končno smatrati kakor del naroda, o katerem niso hoteli nekdaj niti čuti.

Za danes podajamo glavne misli iz nekaterih govorov, a pridružimo si, da sprejemo obširnejše o predmetu. Na podlegi govorov nedeljakega manifestacijskega shoda, hočemo dokazati, da tudi v vrstah socialne demokracije same na vlada ona edinstvo v nazorih, kakor bi hoteli to socialisti zatrjati; dokazati hočemo razliko, ki vlada med teorijo in prakso v vrstah socialistov samih. Pisali bomo brez predsodkov, brez strasti, in želimo, da bi se to tudi istotako vprejelo brez jeze in brez sovražstva.

D. Adler: Veseli me, da sem prisoten na činu, ki obeta veliko prihodnost, pa bili začetki še tako majhni. Prihajamo kakor socialni demokratje k socialnim demokratom v zavesti, da se tu proletarijat bori za svojo prihodnost. Premalo je slika, ki nam kaže, kako so mladi narodi južno Evrope v zadnjih letih pridobili na moči. Tudi, kakor povsodi, je razvoj socialne demokracije mirno za razvoj naroda. Stojimo na tih, za katere se vrši hudi prepri. Imamo birokracijo, ki je zlorabljala nemško ime, ki se pa danes že umika. Če se narodi prepirajo, znamo, da se usoda ne odloči s trganjem napisov in tudi ne s krogliami soldateske. Tako, kakor se morate vi boriti proti hincem, tako se moramo mi boriti proti nemškemu šovinizmu, ki niso druga, nego opora brokratijskega gospodarstva. Mi Nemci znamo zelo dobro, česa imamo pričakovati od vašega dela. Brez avtonomije in osvoboditve vseh narodov Avstrije tu ni mesta za narod, ne more postati gospodar na svoji zemlji. Vsaki korak, ki ste ga storili ti naprej, je korak tudi za nas. Naša nova zveza narodov na grobu staroga, diktatorskega gospodarstva birokracije. Zato smo mi mednarodno solidarni, ker ljubimo vsak svoj narod. Ker smonarodni v najvišjem pomenu, zato smo mednarodni, zato združuje proletarijat v sebi najboljše del naroda.

Jakšić (Sarajevo) je rekel, da namen ekupacije je bil: eksploatacija bosanskega ljudstva. Aneksija je bila proglašena baše z namenom, da se deželi ustavo, a objuba je ostala le objuba. En edinstven narod je bil umetni načinom razdeljen v tri dele.

Renner (Duna): Nemška buržoazija nas bi hotela priključiti, da bi smatrali mi Srbe, Slovence in Hrvate kakor svoje sovražnike. Našli smo v Beogradu brataškega prijatelja, kar se tiče položaja Jugoslovancev, je to posebna stvar. A to mora slovenski sodrug jemati v roko pota očilo in zapeljati malo deželo in s tem ozemlje avstrijskega cesarja, prihaja v deželo ogrskega kralja in v deželo hrvatskega kralja, vodno potajo med sodrugi istega naroda; prihaja v Bosno, ker se ne vedo, kak naslov pripada nekakemu knezu; potem prihaja v deželo Karagorjevičev, v deželo sultana in kneza črnogorskega. Ali se vam ne zdi, da je za mal narod preveč kron? V tri cerkve se vas vab; ali ni to preveč bogov, preveč uniform za ubogi narod? Jugoslovanski narodi naj bi se zjedini, da bi vsotopili v vrsto narodov kakor narod z bogato prihodnostjo in močno sposobnostjo za razvoj.

Bukšeg (Zagreb): Mi Hrvatje in Slovenci smo izrušeni od početkov socialnodemokracije ga gibanja na jugu. Prvi se, da nas ločujejo državne meje. Klubu temu se shajate vi pri nas, se shajamo mi pri vas. Pri nas ni možno govoriti o dveh narodih. Jezik enih preha neopazno v jezik drugih. Do Slike lahko govoriti slovenski. (Samo do Slike?!) Ur. Et.) Mi potrebujemo kulturno celoto, kakor predpogoj za političko celoto.

Dr. Šmeral (Praga) je izjavil, da slovenske marksistične stranke po tavlajo slovenskim socialistom češke socialiste v izglede kakor narodno uxor dečke. O svavi pred prevaro in hudodelstvom, ki ga ugaja buržoaziji vseh narodov, ko hoče potisniti proletarijat na polje narodnega šovinizma. Dejstva dokazujejo, da je češko delavstvo rešeno vsakega oportunitizma nasproti narodnim strankam in tendencam. Ta s danj da ne tvori narodni problem jugoslovanstva nikak: daljne političke konstrukcije. Taka taktika bi bila ravno tako brezplodna, kakor na Češkem državopisna. Tembolj je potrebno, jugoslovanski narod šele razviti, ljudstvo osvoboditi prokletstva indiferentizma in analfabetizma,

ter ga pripraviti k zavesti narodnega edinstva.

To pa je možno le z gospodarsko povzdigo in osvoboditvijo naroda. Grah delajo oni, ki bi hoteli zavajati mal narod v šovinizem. Šovinizem pomenja zanašati se na brutalno silo; a če bi odločalo samo to, bi morali mali narodi podleteti! Naloga jugoslovanske socialne demokracije je, da obrvaruje jugoslovanska plemena pred nadvlado šovinizma, da prevzame boj za njihovo usodo, da narodna stremiljenja teh ubogih plemen združuje v gibajočim se silami svoje moderne dobe in mogočnimi toki demokracije na principu narodne avtonomije, ki mora biti zgrajena na podlagi osebnosti, brez ozira na historičke meje.

Demetrović (Zagreb). Da si privrati v Ljubljani, govorim vendar med brati. Prihajam iz dužle „veleždeje“. In ravno ta izraz je simptom za težak položaj Jugoslovancev, katerim ni dovoljeno, da bi vodili svobodno, neovirano, narodno življenje. Naši predniki so poskušali zgraditi Ilirijo, a niso je zgradili. Politika jugoslov. buržoazije ne vodi nikamor. Ta politika ne pomenja nikake priprave za bodočnost. Izcičila se je „velikohrvatska“, „velikosrbska“, „vseoslovanska“ ideja, ki je dospela konečno do realizma, ki pomenja odvratitev od jugoslovanskega edinstva. Bosna je bila anektirana a če se puščajo anektirati dežele, se pa narodi ne puščajo anektirati. Šovinistične intrige so napravile iz Sbor in Hrvatov dva naroda. Proletarijat obeh narodov pa na tem prepri ni zainteresiran. D m kratična ideja znači, da hoče narod sam odločiti o svoji usodi. — Proletarijat ne pozna ne dinastičnih, ne buržoazijskih interesov, ampak le osvobodjenje naroda. Jugoslovanstvo pridobiva na veljavi in je že danes element za revolucioniranje in reorganiziranje monarhije. Zato ima tudi ta konferenca, ki nosi označje internacionalne v našem historički pomen.

E. Kristan je poudarjal v svojem zaključnem govoru, da Jugoslovanstvo ni fraza, ampak realnost!

## Častni večer gospe Karle Ponikvarjeve.

O slavnostni predstavi v proslavo 25-letnice mnogostranskega delovanja te slovenske žene smo že poročali.

Sedaj treba, da sporočimo še o raznih natihih, s katerimi je slovenska javnost dala izrazu spoštovanju in ljubavi do Karle Ponikvarjeve.

Iz arca množice, ki je polnila gledališčno dvorano, je govoril g. poslanec Štefan Ferluga, ki je kakor nekdanji stanovki tovariš slavljenske alavil v iskrenih presrčnih besedah nje vrline, s katerimi se je odlikovala povsodi, kjer in kadar koli je nastopala kakor sotrudnica na raznih poljih narodnega snovanja tržaških Slovencev.

Do pregaantnega izraza so došla ta čustva tudi v mnogih darovih, ki so bili na odru poklonjeni gospej slavljenci.

Poklonili so: Tržaški rodoljubi in rodoljube: šatulo s srebrno nmizno obedo pripravo in zlat kolé. — Odbornice ženske podružnice: stojalo iz mahagonovine z vazo cvetlic in primeram napisom. — Dramatično društvo: srebrno bombonero. — Tržaške hrvatske dame: krasno stojalo s cvetom. — Ljubljanske dame so prinesle v imenu „Slovenskega slovenskega ženskega društva“: krasen šopek z napisom na krasnih trakovih. — Rdbina Gradnikov: dragoceno šatulo s pisanimi orodjem. Izbral osebje „Dramatičnega društva“: veliko krasno sliko vseh igracev na lepem stojalu, okrašenem s cvetjem. In slednjič Slovenke tržaške ukusno izdelano diplomu nastopne vsebine:

„Velezalužna gospa!

Danes, ko tržaški in izventržaški Slovenci proslavljajo Vaše neumorno in uzorno delovanje na narodnem polju, spominjajo se hvaljivo poseba tega, kar ste v dolgi dobi 25 let storili za slovensko dramatik in za slovensko šolsko dečo v Trstu, se podpisane tržaške Slovenke pridružemo tej splošni manifestaciji s ponosom v arcu, da je dobrotljivo nebo dalo tržaškemu Slovanstvu tako poštovno in uzorno ženo, in se želijo, da Vas, velezalužna gospa, Bog ohrani še dolgo vrsto let na korist skupni narodni stvari, kateri ste od rane svoje mladosti posvetili najboljše svoje sile, ter ključemo iz dna srca: Živela Karla Ponikvarjeva!

V Trstu dne 21. nov. 1909.

Pisemnih in brzojavnih pozdravov so doposlali:

Iz Ljubljane: Župan Hribar, Franja dr. Tavčar, ravatelj deželnega gledališča Gočkar, ol osebja dramatičnega društva, Danilo, Načič, Savčeva, Gram, telovadno žensko društvo „Ljubljana“, šempeterski podružnici sv. C. in M. srednja podružnica, ženska podružnica po I ani Lužančičev.

Praga: Zenaty klub český v Praze. Sežana: M. na Prerec, ženska podružnica sv. C. in M.

Rakek: Za podružnico sv. C. in M. Mstila Šbenikar.

Škocijan pri Divači: Škocijanske Slovenke.

Idrija: Za žensko podružnico sv. C. in M.: Sonja Pegan.

Kamnik: Za narodae Kamničanke: Anica dr. Krantova.

Klanec: A. Grabli, M. Pintar, K. Podgornik.

Litija: Svetčevi (notarjevi), Franja pl. Wozbach, Mici Pincer, Pavla Sajovic.

Kranj: Ženska podružnica sv. Cir. in Met.

Prosek: Zavedne Prosečanke.

Renče: Društvo „Svoboda“.

Gorica: Andrej Gabrček.

Trst: Matko Mudič.

Novomesto: Ženska podružnica sv. Cir. in Met.

Osebo so prišli v imenu „Splošnega slovenskega ženskega društva“ iz Ljubljane: g. Gočkar, gospica Kadivčeva, gospica Podražičeva. Iz Litije: gospi Svetčevi in g. ca Rblek, prvomestnik Cir. Met. družbe, g. Senekovič in tajnik g. Berca.

Najlepše, najvišje in najdragoceneje nagrado pa jej je — po naši sodbi — poklonil narod vseh stanov in slojev, ki je polnil gledališče, ki jej je ganljivo „jednodušnost, iskrenostjo in priprostostjo čutečega srca izjavljal: hvala Ti na vsem, kar si v dobi 25 let storila za narod svoj! Hvala Ti pa še posebno, na izgledu, ki so ga dala mlajšemu slovenskemu žensstvu: koliko narodnega dela mora vršiti tudi žena, ako — hoče!

V tem izgledu je bil tudi glavni in veliki pomen te slavnosti. In mi izrekamo še posebno zahvalo gospej slavljenci, da je tudi ona v svojem govoru na prijateljskem sestanku po predstavi posebno naglašala ta moment, češ: vem, da to slavlje ni namenjeno moji osebi, ampak ideji, ki so jej posvečena vsa naša srca!

Zato se rotimo, a ženska mladina: posnemaj zvišeni vzgled, ki Ti ga je dajala gospa Karla Ponikvarjeva v dolgi dobi 25 let!

## Naloga naroda češkega v Slovanstvu.

(Znamenit govor posl. dr. Kramarja.)

Na povabilo dijaške organizacije češke svobodomiselné narodne stranke, je imel dr. Kramarj minolo nedeljo znamenit govor, ki se nam v svoji celoti predstavlja kakor monumentalna stvarba politične zgovornosti. Tudi staročeški listi povdarjajo, da je bil utis tega govora tako silen, da je bilo poslušalstvo pretreseno do ganotja in z njim tudi — dr. Kramarj.

Govornik je podal plastičen pregled čez vse faze češke politike in je pot m iz svojih izjav izjavil pouk za češki narod: kak pota mora hoditi v prihodnjih bojih, da doseže cilj, po katerem hrepeni že stoletja!

Ta p uk je govornik na zaključku resumiral v nastopnih besedah:

Priporočam politiko razuma — ali tako politiko razuma, ki je razžarjena po resničnem navdušenju za vse dobro in lepo in posebno še za korist in blaginjo trpečega, etičko izkušnega naroda. Oa je za politiko z mernostjo, ki pa mora biti tudi sposobna za to, da je v slučaju potrebe trdna in absolutno neodjenljiva. Mi moramo biti bolji, nego so oni drugi, ker mi (Čehi) aspiriramo na veliko misijo, na vlogo voditeljev v demokratični in decentralizirani politiki v tej državi in vsem Slovanstvu! Drugim slovanškim bratakim plemenom imponira priose le češki kulturni in gospodarski razvoj, češko delo, češka pridnost, češki organizacijski talent in češka narodna sila, navtala iz stoletnega boja proti grozeči germizaciji, in sledajoč češka narodna samozavest, ki je v nas lastna širokim slojem ljudstva. Češko duševno delo je bilo, ki si je pridobilo priznanje vae Evrope. Mi Čehi smo, ki bomo tvorili gonilni element v novostavizmu; češko delo, češki kapital in češka podjetnost morajo tu posočti vmes!

Nas čaka — je zaključil govornik — velika naloga, dostojna češkega naroda, v katere rešitev je pozvana češka mladina. Ona je poklicana, da vrši misijo našega naroda v Slovanstvu. Apalcam na dijaštvo, naj trdno vetrja na dila brez odmora in naj bo uverjeno vnikdar; da bo naš mali češki narod velik v zgodovini Slovanstva in skupnega človeštva!

## Političen grob hrvatskega senika.

„Tko svoju zemlju ljubi — i tko neće biti rob, — tomu krunik glavu rubi — taj u hladan pada grob!“

Slovenski javnosti so znani ti vojeviti stihbi iz prekrane pesmi: „Zrinski Frankopauka“, ki jo je v svojem mladeničkem ogaju napisal tedanji hrvatski opozicijsalec in obžalovanec hrvatske mladine — dr. August Hrambašić.

Čudna je zgodovina tega hrvatskega opozicijsca in v temu primeru žalostan konec njegove politične kariere. Hrambašić je zlorabil svoj talent; bil je preveč k moden, da bi ga gojil. V svoji možiki dobi se je vdal brezdelu, a živeti je hotel vendar sijajno. Mali hrvatski narod mu ni mogel diti bogatstva, a Hrambašić je vendar hotel na čenen način dobiti vira d hodka. In — izpodtaknil se je. Približal se je protinarodni vladi, ki ga je sveda vprejela z obema rokama. Nkdanji hrvatski opozicijsalec je postal uradnik bana Raucha in s tem je brez potrebe in

žalostno legel v svoj politični grob. Iz Zagreba nam poročajo sedaj, da je Hrambašić položil oba svoja mandata — v hrvatski sabor in skupni sabor v Pešti — in se s tem za vedno izločil iz političnega življenja naroda hrvatskega. Čujemo, da bo hrvatska- srbska koalicijska kandidirala v Novskem, do sedanjem okraju d-ra Hrambašića, d-ra Mirka Brežana, ki je član hrvatske stranke prava.

## Istrska italijanska liberalna stranka

je dobila novo predsedstvo. Predčerašnjim se je sestel v našem mestu društveni odbor, ki je izvolil v predsedništvo te-le osebe: dr. Constantino Costantini iz Pazina, predsednik; dr. Cosimo Albanese iz Pule, prvi podpredsednik; dr. Angelo Carazza iz Motovuna, drugi podpredsednik; dr. Francesco Dapas iz Vrsara, tajnik; Angelo Danelon iz Poreča, blaginjak.

Na isti seji je bilo govora tudi o kandidatu za izpražnjeno poslansko mesto iz karije veleposestnikov.

## Jugoslovansko medicinsko društvo v Gradcu.

Z namenom, da se čim boljše pripravi za zvišeni zdravniški poklic, poklic delikaten pa tudi poln odgovornosti, ter da kakor vestni in pripravljeni zdravniki služijo svojem narodu, so si jugoslovanski medicinci v Gradcu osnovali svoje društvo, ki se je na 1. red. obč. zboru tako-le konstituiral:

Predsednik: med. dr. phil. M. Kulčić; podpredsednik: med. Todorović; blagejnika: med. Pavini in Volavšek; tajnika: med. Sekulč in Šander; knjižničarja: Teodosijević in Hinz, med.; gospodar: med. Atanasoff; revizorji: med. Vesič, Božič, Barbot, Auger, Zorjan in Primšar.

Nabavljajoči obširnejše medicinsko literaturo, strukovne časopise in medicinska učila, so jugoslov. medicinci prepričani, da se pravim potom približujejo svojemu cilju. V sveti so si, da mora biti praktična medicina pristopna tudi širšim slojem, so pripravljani tudi na tem polju delovati.

Društveni obstanek, združen s velikimi materijelnimi izdatki, je odvisen mnogo tudi od jugoslov. rodoljubov, ki morejo društvo ppirati kakor izredni, dobrotni, podporni in ustanovni člani. Ostavljajoči trajen spomin svojega rodolubja, bi oni materijelno pomagali izpopolnjevanje medicinske mladine na korist in blagor svojega naroda.

Jugoslovansko medicinsko društvo torej ni važen pojav samo radi solidarnosti štirih bratakih narodov, ampak je najjasnejši dokaz njihovega skupnega interesa in njihove kulturne zveze. Kajti gotovo je, da je kulturna vzajemnost južnih Slovanov najmočnejša in najsigurnejša podlaga za boljše bodočnost.

Vsak po svojih močeh podpirajmo torej delo Jugoslovancev, ker bo gotovo imelo lep uspeh! Pomagajmo medicinski omladini, kar s tem koristimo svojem narodu!

## Poskus zastrupljenja in avstrijska zastrup jenost.

Znana je senzacionalna sfera s poskusi zastrupljenja vrste štabnih častnikov. Kakor gotovo čitatelji sami uvideva o, spada ta sfera v dnevno nepolitično kroniko. Vendar jej moramo posvetiti nekoliko besed na tem mestu in z ozirom na politiko. Zakaj? Čitatelji se spominjajo, da so razne nemške novine takoj po smrti prve žrtve prinesle oficijelen komunikat, v katerem je bilo naglašeno, da ta atentat utegne im ti svoj izvor v neki ptuji državi. S tem se je hotele reči, da so dotični atentat neki znani neprijatelji naše države storili iz političnih motivov. Lahko je pa bilo uganti, da je komunikat cilj na srbsko državo in srbske državljane; v nekih novinah je bilo celo čt ti, da so atentatori Srbi, ki se zbirajo okoli amerikankega „Srbobrana“, o katerem se je s takiko pridnostjo govorilo v zagrebškem „veležidjinskem“ procesu. Vendar se niti en sam dan ni mogel vzdržati sum proti Srbom, ker je policija takoj moralala iskati drugih nepolitičnih sledi. Avstrijska vlada sveda ni izdala drugega komunikata, v katerem bi bila — kakor bi zahtevala lojalnost — obžalovala svojo prvo inicijacijo; menda ni storila tega zato, ker ne smatra vrednim, da bi lojalno postopala z državo, ki hoče lojalno gojiti svoje sosednje in mednarodne d bra oča šaje E-ro, — same to smo hoteli naglasiti, ker se v tem malem slučaju odkriva vaa tendenca sedanje avstrijske diplomacije, ki gre za tem, da ob vsaki priliki išče konfista — s Srbijo. To je še manjja zastrupljenosti.

## Dnevne vesti.

Irredentistične demonstracije. Ž. v šetritič je namestništvo razpustilo tržaški gimnastično društvo. Včeraj smo poročali, da je „Associazione Genuetca“ razpuščena z namestništem enim odlokom z dne 23. novembra 1909. Zakaj?

Ako čitat. italijanske novine, najdete v njih, da avstrijska vlada bojuje na neki blazni maniji, v kateri neusmiljeno preganja vse, kar je Italijanom nasprotno. Včeraj smo čtali, da je namestništvo maliciozno tolmašilo nedolžne besede pe-

**Gius<sup>eppe</sup> Waldner**

TRST - ulica Media 3 - TRST

Zalaga jelovega lesa s prodajo na drobno in debelo. - OKVIRJI iz bukovca in jel. lesa.

Izbira vsakovrstnih obloženih in ost. užitih prematov iz bukovega in jelovega lesa itd.

**Bogata izbira obložkov. - Lopate za pekárje.**

